

**УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ - СКОПЈЕ
ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“- ШТИП**

ВОСПИТАНИЕ

Списание за теорија и практика

Штип, 2003/04

ВОСПИТАНИЕ

Списание за теорија и практика

Издавач:

Педагошки факултет „Гоце Делчев,, - Штип

За издавачот:

Д-р Блаже Китанов, декан

Редакциски одбор:

Д-р Блаже Китанов, редовен професор (претседател)

М-р Емилија Петрова Ѓорѓева, асистент (секретар)

Д-р Кирил Цацков, доцент

Д-р Стеван Алексоски, вонреден професор

Д-р Ванчо-Жан Колев, вонреден професор

Д-р Владимир Михајловски, доцент

М-р Снежана Мирасчиева, асистент

Јазична редакција:

Д-р Блаже Китанов

Компјутерска обработка:

Јереј Николче Ѓорѓев

Тираж:

500 примероци

Списанието излегува двапати годишно

**100 GODINI
ILINDEN
GOCE DEL^EV**

Трајче СТОЈАНОВ
Педагошки факултет
Штип

СКИЦА НА ЕДНА ТЕЛЕОЛОГИЈА¹⁴

„Човекот е единственото суштество што мора да биде воспитано“¹⁵-оваа, самоуверено пласирана констатација е нешто во што, претпоставувам, сите сме согласни. Во спротивно ниту би постоеле воспитувачи ниту воспитаници, а најмалку пак и наука што го проучува воспитанието. Значи, ова општо познато место е апсолвирано, дилемите се јавуваат при операционализација на оваа идеја, т.е. во однос на целите, смислата, насоката, на овој процес. Круцијалната дилема е-која е целта!? Или поинаку, која би требало да биде идејната подлошка на овој исклучително значаен и сложен процес.

Оваа дилема во основа, често се решава во зависност од општествено-политичките констелации. Така во претходниот систем, кај нас, образовниот процес беше устроен според целите и замислите на марксистичките идеолози и воспитно-образовните цели беа профилирани од философските премиси на нивните творци. Сегашниот систем пак има поинакви идеолошки претпоставки, следствено и образованието и воспитанието и неговата цел се дедуцирани од тие нови претпоставки.

Овие врски на образованието со општествено-политичките констелации се повеќе од јасни и чинам не бараат посебна елаборација. Но философското око има поизострена диоптрија и бара некаква подлабока смисла на сето постоечко. Затоа, „пред да се дефинира соодветна педагогија, денес е потребно да се испитуваат вредностите...значи треба да се почне со философски размислувања,

---

¹⁴ Текстот е обид за затворање на некои дилеми јасно наметнати во текстот од претходниот број на списанието: Скица на еден нихилизам, Воспитание, бр.3,2003 стр.88-92.

¹⁵ Имануел Кант, Воспитување на децата, Силонс, Скопје, 2001, стр.5.

макар колку и да биде тежок тој потфат¹⁶ Такво едно философско размислување налага да се запрашаме-дали постои и ако постои, која е суштинската, универзална смисла и цел на образованието и воспитанието, независна од конкретните околности. Оти системите се менуваат и минуваат, а со нив и образовните идеали. Она што за спартанците беше најголема добродетел, денес е несфатлива суровост; универзалната и сестрана индивидуа што ја бараше социјализмот, за современиот, парцијализиран човек е бесполезно барање...Овие и низа други примери, ни го наметнуваат барањето од изнаоѓање на некои универзални, општоважечки и општочовечки цели. Зарем образовниот идеал може да биде толку флукуирачки и да се врзува само за моментални историски околности?

Овој текст има намера да полемизира со тој став и да посочи на повисоките цели на образованието. Ова се темели на едно длабоко уверување дека човекот не е само историско и ситуационо суштество, ами и трансисториска и божја креација.

Имено, кај сиот останат животински свет некој друг се погрижил тие правилно да ги распоредат своите сили и да ги ползуваат до максимум дадените предиспозиции, со што по сила на нужноста го завземаат местото во природата што им е одредено. Но на човекот покрај природните предиспозиции, му е дадена и слободната воља, затоа нему му е потребен сопствениот ум за самостојно да ги развива аспектите на дадените предиспозиции. Со оглед на тоа што не сме во можност да се мешаме во намерите и одлуките на тој „другиот“ (кој и да е тој), останува да се погрижиме да ги развиеме најдобро што можеме аспектите на човечноста (или божественоста, ако повеќе милувате), всадени како универзален код од творецот во сите негови творенија. Ете затоа „човекот е единственото суштество што **мора** да биде воспитувано.“ Мора во него да се поттикнат сите позитивни аспекти. „Родот човечки треба со сопствениот труд, од самиот себе, постепено да ја изведува сета своја природна диспозиција на човечноста“¹⁷ Овој Кантов повик, би требало да биде суштинскиот императив на воспитувачите. Тие, свесни за ова, треба да ги освестуваат воспитаниците; да го поттикнуваат кај нив овој процес, кој не е само индивидуална цел, туку и колективна, општочовечка смисла.

Овој императив можеби изгледа и премногу недостожен и нереален. Но што тогаш би била улогата на воспитувачите? Само да

¹⁶ Louis Legrand, *Moralna izobrazba danas*, Educa, Zagreb 2001, str.12.

¹⁷ Имануел Кант, *Воспитување на децата*, Силонс, Скопје, 2001, стр. 6

пласираат информации и знаења, можеби да култивираат, да учат на добри манири, да создаваат општествено конформирани индивидуи..? Ако е само тоа, не е доволно! Човечкиот род има мисија, задача да стане подобар, поумен, поубав, почовечен.

Една генерација расте врз грбот на претходната, затоа и одговорноста на постарите е огромна. Тие треба да воспитуваат и да создаваат идни воспитувачи. Оној што не е воспитан, тешко ќе може да воспитува. Затоа образованието и воспитанието е клучот за идната совршеност (што не значи довршеност, совршенството е тенденција, процес, не состојба), на човечката природа.

Имајќи ја на ум оваа иманентна потреба на образовниот процес, воспитувачите со својата улога ја помагаат промислата на творецот. Затоа воспитно-образовниот процес не смее во својата најдлабока суштина да се сведе само на подучување, пренесување на знаења и вештини, креирање примерен граѓанин и сл. Овие ефекти на образованието се само манифестни, периферни. Затоа заложбите за функционално образование, парцијално и практично апликативно и единствено и само такво, кое е на сцена во современите образовни системи, нужно останува невтемелено и дезориентирано. Ваквите образовни тенденции својот философски темел го наоѓаат во прагматистичките концепции за „приближување на училиштето до секојдневниот живот.“¹⁸

Но и самото општество во кое никнаа овие концепции го чувствува нивниот недостаток од онтолошка втемеленост, па самото поставува повисоки образовни цели. Така, статутот на Харвард Универзитетот, донесен уште во 1642 година, и со некои незначителни измени, важечки до денес, јасно ја декларира смислата на образовниот процес: „Секој мора за главна цел на сопствениот живот и своите студии да го има спознанието на Бога и Исус Христос, кој е живот вечен.“¹⁹ Ваквата јасна онтолошка фундираност дава прецизна насока на образованието.

Провидението го всадило доброто во нас, дало диспозиции, наша задача е да го пронајдеме во себе си и во другите и да го негуваме, усовршуваме и пренесуваме. Затоа улогата на воспитувачите е толку голема и благородна. Тие во Сократовски манир треба да го „породуваат“ нукулецот на доброто, човечното,

¹⁸ Посебно впечатливи во овој контекст се идеите на Џон Дјуи изнесени во делата: *The School and Society*, 1899; *Democracy and Education*, 1913; *Ethics*, 1908.

¹⁹ Цит. според: G.F.Aleksandrov, *Istorija filozofije*, tom I, Kultura, Beograd, 1949, str. 461.

божественото. Овој императив треба да биде иманентна подлошка, идеја водилка во процесот на воспитание и образование во било какви општествено-политички услови.

Да ја пронајде и поттикне моралноста кај воспитаникот! Тоа е задачата на воспитувачот, а тоа секако мора да се признае, е најтешкото. Но зарем тоа треба да ве поколеба, воспитувачи!?

Литература:

1. Aleksandrov, G. F., Istorija filosofije, tom I, Kultura, Beograd, 1949god.
2. Legrand, L., Moralna izobrazba danas, Educa, Zagreb 2001god.
3. Имануел Кант, Воспитување на децата, Силонс, Скопје, 2001год.
4. Rejovič, D., Suvremena filozofija zapada, Nakladni zavod matice Hrvatske, Zagreb, 1982god.